

BAUDŽIAMŲJŲ ĮSTATYMŲ, REGLAMENTAVUSIŲ ATSAKOMYBĘ UŽ NETEISĖTĄ ABORTĄ LIETUVOJE, RAIDA

Inga Daukšaitė

Lietuvos teisės instituto
Baudžiamosios justicijos tyrimų skyriaus
mokslo darbuotoja
socialinių mokslų (teisės) daktarė
Ankštoji g. 1A, LT-01109 Vilnius
Tel. (+370 5) 249 75 96
El. paštas: Inga.Dauksaite@teise.org

Straipsnyje pateikiama tam tikrais istorijos laikotarpiais Lietuvoje galiojusių baudžiamųjų įstatymų, reglamentavusių atsakomybę už neteisėtą¹ abortą, analizė, atskleidžiama, kaip ilgainiui keitėsi šios nusikalstamos veikos samprata ir baudžiamumas.

It is presented in the article the analysis of the development of the criminal laws that were regulating criminal liability for illegal abortion in various historical periods in Lithuania. It is also revealed how the concept of this criminal act and punishability thereof have been changing through the ages.

Įvadas

Neteisėtas abortas yra pavojinga ir baudžiamajame įstatyme uždrausta veika, už kurios padarymą yra numatyta atitinkama bausmė. Lietuvoje atsakomybė už neteisėtą abortą numatyta Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso² (toliau – BK) 142 straipsnyje („Neteisėtas abortas“). Remiantis baudžiamuoju įstatymu, abortas laikomas neteisėtu³, esant bent vienai iš šių aplinkybių, konkrečiai: 1) abortas padarytas esant kontraindikacijų; 2) abortas padarytas ne sveikatos priežiūros įstaigoje; 3) abortas padarytas asmens, neturinčio tokios teisės.

Tačiau tokiu būdu baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą abortą buvo reglamentuojama ne visada. Tam tikrais istorijos laikotarpiais pavojingu ir kriminalizavimo vertu Lietuvoje buvo laikomas vis kitoks abortas. Atsigręžti į anksčiau Lietuvoje galiojusių baudžiamųjų įstatymų turinį ir išanalizuoti, koks buvo ir kaip keitėsi baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą reglamentavimas, ypač ak-

¹ Reikėtų turėti omenyje, kad tam tikrais istorijos laikotarpiais galima kalbėti apie baudžiamąją atsakomybę už abortą apskritai, nes, remiantis kai kuriais Lietuvos baudžiamosios teisės šaltiniais, *neteisėtu* buvo laikomas iš esmės *bet kurio* aborto padarymas.

² *Valstybės žinios*, 2000, nr. 89-2741.

³ Remiantis BK 142 str. 1 d., „gydytojas, turintis teisę daryti aborto operacijas, padaręs abortą pacientės prašymu, jeigu buvo kontraindikacijų arba tai padaryta ne sveikatos priežiūros įstaigoje, baudžiamas viešaisiais darbais arba laisvės apribojimu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų“. Remiantis BK 142 str. 2 d., „sveikatos priežiūros specialistas, neturintis teisės daryti aborto operacijas, sveikatos priežiūros įstaigoje padaręs abortą pacientės prašymu, baudžiamas viešaisiais darbais arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų“. Remiantis BK 142 str. 3 d., „tas, kas neturėdamas teisės daryti aborto operacijas nutraukė nėštumą pačios moters prašymu, baudžiamas areštu arba laisvės atėmimu iki ketverių metų“.

tualu ir reikalinga nūdienos kontekste, kai Lietuvoje matoma vis daugiau bandymų⁴ spręsti esamas abortų teisinio reglamentavimo problemas⁵. Taigi baudžiamųjų įstatymų, reglamentavusių atsakomybę už neteisėtą abortą Lietuvoje, raida šio tyrimo objektu pasirinkta *neatsitiktinai*, o tikintis, kad tokia analizė ne tik parodys esamo baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą abortą reglamentavimo ištakas bei jį paaiškins, bet pravers ir ateityje, Lietuvai svarstant abortų politikos klausimus ir renkantis tinkamą abortų teisinio reglamentavimo modelį.

Verta pažymėti, kad analizei pasirinkta tema Lietuvos moksle iki šiol mažai nagrinėta. Teisės literatūroje esama tik pavienių darbų (pavyzdžiui, J. Nociaus, A. Pėstininko, V. Stankevičiaus, S. Vansevičiaus ir kt.), kuriuose bent kiek nagrinėjami aborto baudžiamumo (tačiau *atskirų* Lietuvoje galiojusių įstatymų kontekste) klausimai. Baudžiamųjų įstatymų, reglamentavusių atsakomybę už neteisėtą abortą Lietuvoje, raida yra analizuojama ir autorės disertacijoje, tačiau ten šis klausimas nagrinėjamas greta daugybės kitų klausimų. Taigi šis straipsnis yra pirmasis tokio pobūdžio (t. y. *vien tik* šios problemos analizei skirtas) darbas Lietuvoje, kuriame paliečiami ne pavieniai (atskiri) teisės aktai, bet nuosekliai ir detaliai atskleidžiama baudžiamųjų įstatymų, reglamentavusių atsakomybę už neteisėtą abortą Lietuvoje, *raidą*.

Tyrimo tikslą (išanalizuoti baudžiamųjų įstatymų, reglamentavusių atsakomybę už neteisėtą abortą Lietuvoje, raidą) tikimasi pasiekti įgyvendinus šiuos uždavinius – atlikti tam tikrais istorijos laikotarpiais Lietuvoje galiojusių baudžiamųjų įstatymų, reglamentavusių atsakomybę už neteisėtą abortą, turinio analizę ir atskleisti, kaip ilgainiui keitėsi šios nusikalstamos veikos samprata ir baudžiamumas. Tyrimo tikslui pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti naudoti įprastiniai baudžiamojoje teisėje taikomi tyrimo metodai, iš kurių svarbiausieji – istorinis, sisteminis, loginis ir lingvistinis.

1. Atsakomybė už abortą Lietuvoje ikistatutiniu ir statutiniu laikotarpiu

Šio tyrimo požiūriu reikšmingų nuostatų galima rasti beveik *seniausiuose* rašytiniuose baudžiamosios teisės šaltiniuose. Ikistatutiniu laikotarpiu (iki 1529 m.) kaip svarbiausi baudžiamosios teisės šaltiniai tradiciškai išskiriami *Pamedės teisynas* (dar kitaip vadinamas Prūsų teisynu) (ankstyvoji redakcija datuojama 1340 m., vėlyvoji – 1433 m.) bei *Kazimiero teisynas* (1468 m.). Pastarajame, atsižvelgiant į tai, kad jis iš esmės skirtas *nuosavybės apsaugai* ir todėl apima tik turtinius nusikaltimus⁶, šiam tyrimui reikšmingų nuostatų *nesama*.

Apie abortą nėra kalbama ir Pamedės teisyne, tačiau viena šio teisyno nuostata šio darbo kontekste vis dėlto yra reikšminga. Remiantis Pamedės teisyno 91 straipsniu, užmušus nėščią moterį, *vaisiaus žuvimas vertinamas puse vyro*. Kai kurių mokslininkų (pavyzdžiui, V. Andriulio) vertinimu, tokia teisyno nuostata gali būti aiškinama kaip žmogaus gynimas nuo jo pradėjimo momento⁷.

Greičiausiai *pirmuoju* rašytiniu šaltiniu, tiesiogiai įtvirtinusi atsakomybę už abortą, gali būti laikomas Lietuvos Statutas, kuris, atsižvelgiant į jo redakcijas, įsigaliojusias 1529 m., 1566 m. ir 1588 m., literatūroje dažniausiai vadinamas atitinkamai Pirmuoju, Antruoju ir Trečiuoju Lietuvos Statutais.

1588 m. Lietuvos Statute merginai, pasidariusiai abortą, taip pat kitam asmeniui, padėjusiam ar padariusiam jai abortą, buvo numatyta *mirties bausmė* (XI sk. 60 artikulius)⁸. Šiandiniame kontekste paradoksaliai gali atrodyti tai, kad švelnesnė bausmė buvo numatyta net už kai kurių rūšių nužudymą.

⁴ Pavyzdžiui, Reprodukcinės sveikatos įstatymo projektas Nr. XIIP-1591 (2014-03-03); Gyvybės prenatalinėje fazėje apsaugos įstatymo projektas Nr. XIIP-337 (2013-03-10); Baudžiamojo kodekso 135, 142 straipsnių pakeitimo bei papildymo ir Kodekso papildymo 131(1) straipsniu įstatymo projektas Nr. XIIP-338 (2013-03-10) etc.

⁵ Plačiau apie tai žr.: DAUKŠAITĖ, Inga. *Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą abortą ir privertimą jį darytis*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 74–79 ir kt.

⁶ *Kazimiero teisynas (1468 m.)*. Vilnius, 1967, p. 16–19.

⁷ ANDRIULIS, V. Pamedės teisyno (1340 m.) baudžiamoji teisė ir procesas. *Socialistinė teisė*, 1978, Nr. 1 (41), p. 53.

⁸ *Статут Вялікага княства Літоўскага 1588*. Мінск, 2010, с. 178; VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybiniai-teisiniai institutai*: pagal 1529, 1566 ir 1588 m. Lietuvos Statutus. Vilnius, 1981, p. 96.

Pavyzdžiui, už savo vaiko nužudymą, kuris buvo laikomas privilegijuotu, tėvai buvo baudžiami tik *kalėjimu* (1588 m. Lietuvos Statuto XI sk. 7 artikulius)⁹.

Toks skirtingas šių nusikaltimų pavojingumo vertinimas pirmiausia gali būti aiškinamas *tėvų ir vaikų santykių ypatybėmis*, kurios detaliau¹⁰ čia nėra analizuojamos. Be to, reikšmingos įtakos galėjo turėti ir tai, kad tuo metu Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje buvo itin saugomos dorovinės normos ir dėl to ypač griežtai vertinamas moters ištvirkavimas. Tą patvirtina dėl tokio – nedoro – gyvenimo būdo grėšę padariniai: tokios merginos galėjo išsižadėti tėvai, atimti krautį ir teisę į palikimą, o broliai arba kiti globėjai galėjo teisme reikalauti jai mirties bausmės. Nors, viena vertus, buvo reikalaujama, kad teismas išsiaiškintų, ar tokio pobūdžio artimųjų skundai neslepia noro užvaldyti teisiamaį priklausantį turtą, kita vertus, bandymas nuslėpti nęstumą, sunaikinant neteisėtai pradėtą vaisių, buvo laikomas neginčijamu merginos ištvirkavimo įrodymu¹¹.

Dėl kokių priežasčių ano meto visuomenėje moters išsčiose esančio vaisiaus sunaikinimas galėjo būti vertinamas griežčiau nei kai kurie nužudymai, racionaliai aiškina ir A. Milinis. Jis, remdamasis Bažnyčios mokymu apie „amžinąjį gyvenimą“, nurodo, kad nužudymo atveju žmogus, kuris paprastai jau būna priėmęs krikšto sakramentą¹², nepraranda galimybės po mirties turėti „amžinąjį gyvenimą“, o sunaikinimas negimusį, taigi dar nekrikštytą vaisių, šis tokios galimybės netenka¹³.

1588 m. Lietuvos Statutas kurį laiką galiojo ir po trečiojo Abiejų Tautų Respublikos padalijimo 1795 m., Lietuvai patekus į Rusijos imperijos sudėtį. Statuto galiojimas imperatoriaus Nikolajaus I įsaku buvo panaikintas 1840 m., o galiojančiu teisės šaltiniu Lietuvoje tais pačiais metais tapo Rusijos imperijos įstatymų sąvadas – 15 tomų rinkinys. Baudžiamajai teisei skirtas XV tomas – Įstatymai apie nusikaltimus ir bausmes bei baudžiamosios teisenos įstatymai – buvo laikomas labiausiai pasenusia Sąvado dalimi, todėl joje esančius baudžiamuosius įstatymus netrukus imta peržiūrėti¹⁴.

2. Atsakomybė už abortą Rusijos imperijos sudėtyje esančioje Lietuvoje

1845 m. buvo priimtas ir po metų Rusijos imperijos teritorijoje įsigaliojo Baudžiamųjų ir pataisos bausmių teisinis (toliau – Teisynas)¹⁵ (sen. rus. *Уложение о наказаниях уголовныхъ и исправительныхъ*). Baudžiamoji atsakomybė už abortą arba, remiantis Teisyno terminologija, – už „vaisiaus išvargimą“ („pašalinimą“) (sen. rus. *изгнание плода*) buvo numatyta Teisyno 10 skyriaus, įtvirtinusio nusikaltimus žmogaus gyvybei, sveikatai, laisvei ir garbei, 1 skirsnyje („apie nužudymą“) (sen. rus. *о смертоубицствѣ*)¹⁶. Dėl šios priežasties, N. S. Tagancevo (*Таганцев Н. С.*) nuomone, šis nusikaltimas laikytinas viena iš *nužudymo* rūšių¹⁷. Tokiai pozicijai iš tiesų yra pagrindo pritarti,

⁹ *Статут Вяликага княства Літоўскага <...>*, c. 160–161; VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės <...>*, p. 96.

¹⁰ Plačiau apie tėvų ir vaikų teisinius santykius žr., pavyzdžiui, ANDRIULIS, Vytautas. *Lietuvos Statutų (1529, 1566, 1588 m.) šeimos teisė*: monografija. Vilnius, 2003, p. 141–172.

¹¹ ANDRIULIS, Vytautas. *Lietuvos Statutų <...>*, p. 170.

¹² Iš tiesų, kaip nurodo senuosius lietuvių papročius tyrę mokslininkai, gimusių kūdikį buvo stengiamasi pakrikštyti kuo greičiau, nes tikėta, kad nekrikštytam vaikui gresia visokie pavojai. DUNDULIENĖ, Pranė. *Senieji lietuvių šeimos papročiai*. 3-ioji laida. Vilnius, 2005, p. 93.

¹³ MILINIS, Albertas. *Baudžiamoji atsakomybė už nužudymą be pavojingumą didinančių ir mažinančių aplinkybių (BK 129 str. 1 d.)*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2009, p. 32.

¹⁴ ANDRIULIS, Vytautas, et al. *Lietuvos teisės istorija*. Vilnius, 2002, p. 255, 276–277.

¹⁵ Literatūroje esama ir kitokių šio teisės šaltinio pavadinimų, pavyzdžiui: „Baudžiamieji nuostatai“ (ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė*: bendroji dalis. 3-iasis patais. ir papild. leid. Vilnius, 2003, p. 76–77), „Kriminalinių ir teisiamųjų bausmių statusas“ (ANDRIULIS, Vytautas, et al. *Lietuvos teisės istorija <...>*, p. 277). Šiame darbe Baudžiamųjų ir pataisos bausmių teisyno terminas pasirinktas kaip labiausiai atitinkantis šaltinio turinį ir esmę bei šaltinio pavadinimą originalo kalba.

¹⁶ *Уложение о наказаниях уголовныхъ и исправительныхъ*. Санктпетербургъ, 1845.

¹⁷ N. S. Tagancevas, kaip nurodo M. V. Kiseleva (*Киселева М. В.*), „vaisiaus išvargimą“ laikė privilegijuotu nužudymo rūšimi. КИСЕЛЕВА, М. В. *Уголовно-правовая охрана материнства*: монография. Москва, 2011, c. 24.

nes, atsižvelgiant į šio nusikaltimo sudėties įtvirtinimo vietą Teisyne bei į kai kurias toliau aptariamas Teisyne nuostatas (konkrečiai – nustatančias moters atsakomybę už savo pačios vaisiaus „išvaramą“), matyti, jog tuo metu buvo pripažįstama, kad šiuo nusikaltimu kėsinamasi būtent į *vaisių*, jo, o ne motinos, gyvybę ar motinos sveikatą.

Svarbu pažymėti, kad Teisyne numatyta vaisiaus išvavimo sąvoka teisės literatūroje buvo kritikuojama. Antai S. V. Poznyšev (Познышев С. В.) manymu, tokia sąvoka neatspindi šio nusikaltimo esmės, nes ją sudaro ne vaisiaus „išvaramas“ ar pašalinimas iš moters kūno, bet jo *sunaikinimas*. Be to, tokios sąvokos įtvirtinimas turėjo tiesioginę įtaką aptariamo nusikaltimo baigtumo momento traktuotei. S. V. Poznyševas pažymi, kad, vadovaujantis įstatymo raide, nusikaltimas buvo laikomas baigtu ne nuo vaisiaus gyvybės atėmimo, bet nuo jo „išvavimo“, t. y. atskyrimo nuo motinos, momento. Todėl, nuosekliai laikantis Teisyne nuostatų, atvejai, kai vaisius numarinas moters iščiose, tačiau neatskiriant jo nuo pastarosios kūno, negalėjo būti vertinami kaip sudarantys objektyviąją šio nusikaltimo pusę. Atsižvelgiant į tai, tokios sąvokos įtvirtinimą Teisyne ir jos padiktuotą nusikaltimo baigtumo momento vertinimą S. V. Poznyševas laikė esminiu Teisyne trūkumu¹⁸.

Teisyne baudžiamoji atsakomybė pirmiausia numatyta už bet kokiomis priemonėmis padarytą tyčinį „vaisiaus išvaramą“ *be* nėščiosios žinios ir sutikimo (1932 str.). Toks pats „vaisiaus išvaramas“, tik padarytas *su* nėščiosios žinia ir sutikimu, baustas švelniau (Teisyne 1933 str.). 1932 str. įtvirtintos ir kvalifikuota bei itin kvalifikuota „vaisiaus išvavimo“ *be* moters žinios ir sutikimo sudėtys: veiką kvalifikuojančiu požymiu buvo laikomas didelės žalos nėščiosios sveikatai padarymas, o itin kvalifikuojančiu – nėščiosios mirties sukėlimas.

Palyginti su pirmiau minėtais atvejais, švelniausiai bausta pati moteris, kuri savo pačios sumanymu („savivale“) arba sutikdama su kitu asmeniu, panaudojo bet kokią priemonę savo pačios vaisiui išvartyti (Teisyne 1933 str.). Remiantis Teisyne 1934 str., bausmės, numatytos Teisyne 1932 ir 1933 str., buvo griežtinamos (didinamos vienu laipsniu) tais atvejais, kai veiką padarė gydytojas (išskyrus būtinojo reikalingumo aplinkybėmis padarytą „vaisiaus išvaramą“, kuris nebuvo laikomas nusikalstamu), akušeris, pribuvėjas, vaistininkas arba asmuo, kuris jau anksčiau buvo kaltas dėl tokio nusikaltimo padarymo.

Šio tyrimo kontekste reikšmingi ir keli Teisyne straipsniai, įtvirtinti visai kitame – 8 skyriuje, skirtame visuomenės gerovės ir saugumo apsaugai. 1090 str. numatyta pribuvėjos atsakomybė už sukeltą, net ir nesant tyčios tą padaryti, priešlaikinį gimdymą (sen. rus. *произведение преждевременного разрвшения отъ беременности*). Šią veiką kvalifikuojančiais požymiais laikyti dėl jos padarymo motiną arba naujagimį ištikusį mirtis. Atsakomybė pribuvėjai numatyta ir už nepranešimą vadovybei, jei kas būtų kreipęsis į ją su prašymu sukelti priešlaikinį gimdymą (Teisyne 1092 str.).

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytas Teisyne nuostatas, matyti, kad tuo metu jau buvo daromas skirtumas tarp aborto ir priešlaikinio gimdymo. Nors iki galo lieka neaišku, kokia riba tarp jų laikyta skiriamąja, tačiau baudžiamosios atsakomybės už priešlaikinio gimdymo sukėlimą nustatymas ir ypač kvalifikuotos sudėties įtvirtinimas (priešlaikinis gimdymas, sukėlęs naujagimio mirtį) dar kartą patvirtina, kad „vaisiaus išvaramas“, kitaip nei priešlaikinio gimdymo sukėlimas, buvo skirtas būtent sunaikinti vaisių, t. y. atimti jo gyvybę.

Galiojimo laikotarpiu Teisynas ne kartą buvo taisytas ir keistas¹⁹, tačiau esminiai jo pakeitimai atsispindi 1885 m. priimtoje naujoje Teisyne redakcijoje²⁰, kuri su tam tikrais vėlesniais pakeitimais

¹⁸ ПОЗНЫШЕВ, С. В. *Очерк основных начал науки уголовного права: особенная часть*. Москва, 1923, с. 35.

¹⁹ Be kitų pakeitimų galima paminėti tai, kad 1864 m. iš Teisyne į naują įstatymą – Bausmių įstatus (nuostatus) – buvo išskirti lengvesni nusikaltimai, dėl kurių bylas nagrinėti pavesta taikos teisėjams, o likusioji dalis paredaguota ir sutrumpinta 1866 m. virto Bausmių teisyne. ANDRIULIS, Vytautas, et al. *Lietuvos teisės istorija* <...>, p. 277.

²⁰ ТАГАНЦЕВ, Н. С. *Уложение о наказанияхъ уголовныхъ и исправительныхъ 1885 года*. 17-е изд., пересмотр. и доп. С.-Петербургъ, 1913.

bei išlygomis, susijusiomis su daliniu naujai parengto (1903 m.) Baudžiamojo statuto įsigaliojimu, galiojo iki pat 1917 m. revoliucijos²¹. Iš 1885 m. Teisyno redakcijos matyti, kad nagrinėjamų nusikaltimų sudėtyse esminių pakeitimų, išskyrus kai kuriuos nedidelius kalbos stiliaus pakeitimus, *nebuvo padaryta*. Iš esmės pasikeitė tik čia nagrinėtų straipsnių numeracija (atsakomybė už „vaisiaus išvaramą“ reglamentuota 1461–1463 str., pribuvėjos atsakomybė už priešlaikinio gimdymo sukėlimą – 878–879 str.).

Lyginant 1845 ir 1885 m. Teisyno redakcijas, matyti, kad iš esmės pasikeitė ir baudmės, numatytos už nagrinėjamus nusikaltimus. Nesiplečiant galima paminėti, kad 1885 m. Teisyno redakcijoje, be kita ko, įtvirtinti pakeitimai, susiję su katorgos darbų bausme²², taip pat nebenumatytas kūno bausmių taikymas bei įspaudų uždėjimas²³, kuris buvo panaikintas dar 1863 metais²⁴.

Atsižvelgiant į tai, už „vaisiaus išvaramą“ be nėsčiosios žinios ir sutikimo (1885 m. Teisyno redakcijos 1461 str.) asmenis buvo numatyta bausti visų su turima padėtimi susijusių teisių atėmimu (sen. rus. *лишения вѣхъ правъ состоянія*) ir katorgos darbais, kurių trukmė priklausė nuo padaryto nusikaltimo pavojingumo: nuo 4 iki 6 metų už paprasto, nuo 6 iki 8 metų – už kvalifikuoto, nuo 8 iki 10 metų – už itin kvalifikuoto nusikaltimo padarymą.

Už „vaisiaus išvaramą“ su moters žinia ir sutikimu (1885 m. Teisyno redakcijos 1462 str.) buvo baudžiama visų (asmeniškai suteiktų ar su turima padėtimi susijusių) ypatingų teisių ir privilegijų atėmimu ir atidavimu į pataisos arešto padalinius nuo 5 iki 6 metų. Pati moteris, be čia minėtų teisių ir privilegijų atėmimo, bausta ir įkalinimu kalėjime nuo 4 iki 5 metų (1885 m. Teisyno redakcijos 1462 str.).

3. Atsakomybė už (neteisėtą) abortą Nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu

Nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu (1918–1940 m.) savas baudžiamasis kodeksas, kaip žinoma, nebuvo spėtas parengti, o pagrindiniu ir svarbiausiu šio laikotarpio baudžiamosios teisės šaltiniu laikomas šiame darbe kartą minėtas Rusijos 1903 m. Baudžiamasis statutas, galiojęs visoje Lietuvos teritorijoje, išskyrus Klaipėdos kraštą^{25, 26}.

²¹ НАУМОВ, А. В. *Российское уголовное право: курс лекций в 3 т.* Москва, 2011, т. 1, с. 125–126.

²² 1885 m. Teisyno redakcijos 1461 str. sankcijose katorgos darbų rūšis nėra detalizuojama, o analogiškame 1845 m. Teisyno redakcijos 1932 str. katorgos darbus buvo numatyta atlikti *gamyklose* (už paprasto ir kvalifikuoto nusikaltimo padarymą) arba *tvirtovėse* (už itin kvalifikuoto nusikaltimo padarymą).

²³ Kūno bausmė (viešas išplakimas rykštėmis) buvo numatyta 1845 m. Teisyno 1931 ir 1932 str. Įspaudo „K. A. T.“ (rus. *каторжниў*, liet. *katorgininkas*) ant kaktos ir žandų uždėjimas buvo numatyta asmenims, padariusiems „vaisiaus išvaramą“ be nėsčios moters žinios ir sutikimo (1845 m. Teisyno 1931 str.). Toks įspaudas, remiantis Teisyno 28 str., nebuvo dedamas asmenims, sulaukusiems 70 metų amžiaus, ir moterims.

²⁴ НАУМОВ, А. В. *Российское уголовное право <...>*, с. 123.

²⁵ VANSEVIČIUS, Stasys. *Lietuvos baudžiamoji teisė ir procesas 1919–1940 metais*. Vilnius, 1996, p. 7.

²⁶ Pagrindinis baudžiamosios teisės šaltinis, likęs galioti Lietuvai grąžintame Klaipėdos krašte, buvo Vokietijoje 1871 m. priimtas Baudžiamasis kodeksas. Baudžiamoji atsakomybė už aborto padarymą ir kitas su tuo susijusias nusikalstamas veikas buvo numatyta šio kodekso 218–220 str., įtvirtintuose *gyvybės* apsaugai skirtame 16-ajame skyriuje („Nusidėjimai ir nusikaltimai prieš gyvybę“; vok. „*Straftaten gegen das Leben*“). Vokietijos BK 218 str. (1871 m. gegužės 15 d. redakcija) baudžiamoji atsakomybė buvo numatyta nėsčiąjai, kuri „sąmoningai savo vaisių išmeta arba motinos kūne užmuša“. Tokia moteris galėjo būti baudžiama drausmės kalėjimu iki penkerių metų, tačiau esant atsakomybę lengvinančių aplinkybių – ne mažesne kaip šešių mėnesių kalėjimo bausme. Tokios pačios baudmės taisyklės turėjo būti taikomos ir tiems, kurie „su nėsčiosios sutikimu pritaiko arba jai atgabena abortui arba nužudymui padaryti priemones“. Griežčiau (drausmės kalėjimu iki dešimties metų) galėjo būti baudžiamas tas, kuris „nėsčiai, kuri savo vaisių išmetė arba nužudė, už atlyginimą yra parūpinęs, pritaikęs arba jai atgabenęs priemones“ (Vokietijos BK 219 str. (1871 m. gegužės 15 d. redakcija)). To paties kodekso 220 str. (1871 m. gegužės 15 d. redakcija) baudžiamoji atsakomybė buvo numatyta už „nėsčios kūno vaisiaus be jos žinios arba valios sąmoningą išmetimą arba nužudymą“. Tokiu atveju turėjo būti baudžiama ne mažesne kaip dvejų metų drausmės kalėjimo bausme, o jeigu dėl to moteris mirė – ne mažesne kaip dešimties metų drausmės kalėjimo bausme arba drausmės kalėjimo bausme iki gyvos galvos. *Vokietijos valstybės baudžiamojo įstatymo knyga*: 1871 metų redakcija su pakeitimais bei papildymais ir Klaipėdos krašto svarbesniais baudžiamaisiais įstatymais. Kaunas, 1935.

Baudžiamajame statute baudžiamajai atsakomybei už abortą buvo skirti du straipsniai, įtvirtinti 22-ajame statuto skyriuje „Gyvybės atėmimas“. Pirmajame (465 str.) baudžiamoji atsakomybė numatyta *pačiai moteriai*, kitame (466 str.) – *bet kuriam* kitam abortą padariusiam asmeniui²⁷. Taigi, kaip ir 1845 m. Teisyne, 1903 m. Baudžiamajame statute nagrinėjamas nusikaltimas taip pat buvo laikomas *gyvybės atėmimo rūšimi*. Svarbu pažymėti, kad teisiniu požiūriu vaisiaus išsivystymo lygis jokios reikšmės neturėjo, nes medicinoje žinomas ir pripažįstamas skirtumas tarp vaisiaus, galinčio ir negalinčio išgyventi atskirai nuo motinos organizmo, nebuvo daromas. Tą patvirtina V. Stankevičius, nurodydamas, kad nusikaltimo objektas šiuo atveju yra *vaisiaus gyvybė nuo jo prasidėjimo iki gimimo*²⁸.

„Motina, kuri nusikalto padariusi galą savo gemalui“ buvo baudžiama kalėti [grasos]²⁹ kalėjime ne ilgiau kaip trejus metus (Baudžiamojo statuto 465 str.). Svarbu pabrėžti, kad šio straipsnio pagrindu buvo baudžiama tiek moteris, kuri pati padarė sau abortą, tiek *moteris, kuriai abortą padarė kitas asmuo*. Kitaip tariant, pastaruoju atveju iš esmės buvo baudžiama už moters *prašymą* padaryti jai abortą.

Kalėti [grasos] kalėjime turėjo ir tas, „kas nusikalto padaręs galą nėščios moters gemalui“ (Baudžiamojo statuto 466 str. 1 d.). Už aborto padarymą buvo baudžiami ir šio nusikaltimo bendrininkai³⁰. Pavyzdžiui, aborto padarymo kurstytoju būdavo laikomas „nevedus prigyvento vaiko kaltininkas“, davęs moteriai pinigų aborto operacijai ir nuvedęs ją pas gydytoją³¹.

Griežčiau (iki 8 metų sunkiųjų darbų kalėjimo) buvo baudžiama tada, kai galas gemalui buvo padarytas be nėščiosios sutikimo (Baudžiamojo statuto 466 str. 3 d.). Toks abortas buvo laikomas *didžiuoju nusikaltimu*, todėl, skirtingai nei pirmiau aptartais – *nusikaltimo* – atvejais, už jį buvo baudžiama ir esant pasikėsinimui³².

Aptariamų nusikaltimų baigtumas buvo siejamas su gemalo pašalinimo iš moters kūno momentu. Tą patvirtina Baudžiamojo statuto komentaras, kuriame nurodoma, kad „įstatymo numatytu atveju kaltės esmę sudaro tikras aborto padarymas. Todėl baigtas ar padarytas abortas tebus tada, kai gemalas jau bus išvarytas“³³.

Baudžiamojo statuto 466 str. taip pat įtvirtinta nuostata, pagal kurią, teismui leidžiama 1–5 metų laikotarpiui uždrausti abortą padariusiam gydytojui arba priėmėjai verstis savo praktika, tokį sprendimą paskelbiant viešai (spaudoje). Iš ano meto šaltinių galima spręsti, kad teismai tokia Baudžiamojo statuto jiems suteikta teise praktikoje *naudojosi*. Paminėta galima iliustruoti citata iš laikraščio „Medicina“, kuriame apie abortą padariusių asmenų patraukimą baudžiamojon atsakomybėn buvo skelbiama ne taip jau retai: „1932. XII. 4 d. Panevėžio apygardos teismo išvažiuojamoji sesija Utenos teismo salėje nubaudė Utenos miesto akušerę Emiliją Kumeliene, 46 metų, už du jos padarytus abortus po 2 metus s. d. [sunkiųjų darbų – I. D.] kalėjimo su b. s. [Baudžiamojo statuto – I. D.] padariniais, be to, uždrausta jai 3 metams akušerės praktika, apie tat paskelbiant per laikraštį“³⁴. Verta paminėti, kad aborto padarymo faktai tuo metu buvo skelbiami ne tik specializuotuose leidiniuose, bet dažnai ir kasdienėje spaudoje. Įdomu pažymėti, kad tokiuose pranešimuose dažnai buvo nurodomos ne tik abortą padariusių, bet ir moterų, kurioms buvo padarytas abortas, pavardės³⁵.

²⁷ *Baudžiamasis statutas su papildomaisiais baudžiamaisiais įstatymais ir komentarais, sudarytais iš Rusijos Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimų bei kitų aiškinimų*. Kaunas, 1934.

²⁸ STANKEVIČIUS, V. *Baudžiamoji teisė*: paskaitos. Kaunas, 1925, p. 140.

²⁹ Būtina paaiškinti, kad, įvedant 1903 m. Baudžiamojo statuto galiojimą Lietuvoje, buvo susiaurinta jame įtvirtinta bausmių sistema, todėl vietoj Statute numatytos ir čia bei toliau tekste minimos grasos kalėjimo bausmės buvo nustatyta taikyti *sunkiųjų darbų kalėjimą*. ANDRIULIS, Vytautas, et al. *Lietuvos teisės istorija <...>*, p. 408–410; VANSEVIČIUS, Stasys. *Lietuvos baudžiamoji teisė <...>*, p. 51–52.

³⁰ Baudžiamojo statuto 3 str. 1 ir 2 d., 51 str. 2 d.

³¹ *Baudžiamasis statutas <...>*, p. 393.

³² Baudžiamojo statuto 3 str. 1 ir 2 d., 49 str. 2 d.

³³ *Baudžiamasis statutas <...>*, p. 393.

³⁴ Už abortų darymą nubausta akušerė. *Medicina*, 1932, Nr. 12, p. 840.

³⁵ Žr., pavyzdžiui, *Lietuvos žinios*, 1927, liepos 20 d.; Nubaudė abortų „specialistę“. *Lietuvos žinios*, 1929, sausio 2 d.; *Lietuvos žinios*, 1930, gruodžio 5 d.; *Dienos naujienos*, 1932, gruodžio 15 d.

Ano meto spauda rodo, kad abortai, nors buvo draudžiami ir baudžiami, to meto Lietuvos visuomenei *svetimi nebuvo*. Tai, kas pasakyta, patvirtina ir gydytojų skaičiavimai, remiantis kuriais, kasmet Lietuvoje buvo atliekama ne mažiau kaip 10 000 abortų, iš kurių apie 90 proc. buvo nusikaltamo³⁶ pobūdžio³⁷. Taip pat esama pagrindo teigti, kad aborto padarymo faktai į viešumą išskildavo tik tada, kai moteris dėl padaryto aborto mirdavo arba, pasijutusi blogai, buvo priversta kreiptis pagalbos. Tą iš dalies patvirtina T. Goldbergas, nurodęs, kad per penkerius metus Lietuvoje iš viso būta 11 000 baudžiamųjų nuteisimų, tačiau Baudžiamojo statuto 465 str. buvo pritaikytas tik 8 asmenims, o 466 str. – 10 asmenų³⁸. Tiesa, po kelerių metų kiti autoriai (A. Vaitiekavičius) nurodo didesnius užregistruotų nelegalių abortų skaičius: 1931 m. policijoje buvo užregistruota 70, 1932 m. – 108, 1933 m. – 128 nelegalūs abortai³⁹. Tačiau ir šie skaičiai leidžia teigti, kad abortas tuo metu pasižymėjo dideliu latentiskumu.

Abortai, kaip rodo ano meto šaltiniai, dažnai baigdavosi moterų mirtimi: kasmet dėl abortų mirdavo apie 700 moterų. Tokius skaičius galima sieti, be kita ko, su nėštumui nutraukti naudotais moters sveikatą ypač žalojančiais būdais⁴⁰, netinkamais įrankiais, skubėjimu ir nešvara, o tai savo ruožtu dažnai lemdavo moters vidaus organų sužalojimą, kraujo užkrėtimą ir pan.⁴¹ Tam turėjo įtakos ir tai, kad nelegalius abortus darė ne tik kvalifikuoti gydytojai ir akušeriai, bet ir pačios moterys ir vadinamosios bobutės (kaimo pribuvėjos).

Atsižvelgiant į tokią padėtį (didelis abortų skaičius ir didelis jų latentiskumas, nėštumui nutraukti naudojamų būdų ir įrankių (priemonių) žalingumas, moterų mirtingumas *etc.*), matyti, kad abortas tarpukario Lietuvoje buvo opi problema. Tą, kas pasakyta, patvirtina ir to meto autorių reiškiamas susirūpinimas. Antai J. Jarašius nurodė, kad abortai „mažina tautos prieauglį, kenkia moteries sveikatai, kenkia ir visai tautai“⁴². A. Vaitiekavičius atkreipė dėmesį, kad draudimo daryti abortus pašo tik dalis gyventojų, o kiekvienas nevykdomas įstatymas, suprantama, nedaro garbės jokiai valstybei. Dėl to, anot jo, būtina ieškoti naujų priemonių, kurios priverstų gerbti įstatymą, o tokių priemonių neradus – „arba patį įstatymą panaikinti arba taip jį pakeisti, kad jo sankcijai visi pasiduotų“⁴³.

Svarbu pažymėti, kad reiškiamas susirūpinimas buvo lydimas konkrečių pasiūlymų, kaip būtų galima spręsti susidariusią situaciją. Be įvairių socialinių ir ekonominių priemonių, skirtų abortų skaičiui mažinti (visuomenės švietimas apie aborto daromą žalą; globos namų steigimas ir tokiuose namuose globojamų vaikų integracija; santuokoje ir ne santuokoje gimusių vaikų teisinės padėties sulyginimas; parama neturtingoms ir gausioms šeimoms *etc.*⁴⁴), imta svarstyti ir baudžiamosios atsakomybės už abortą klausimus.

³⁶ Baudžiamajame statute tiesioginių nuorodų apie tai, kad tam tikrais atvejais aborto padarymas nelaikomas nusikaltimu, nesama, todėl iš pirmo žvilgsnio kiekvienas abortas turėjo būti laikomas neteisėtu, taigi – užtraukiančiu baudžiamąją atsakomybę. Antra vertus, tiek teorijoje, tiek praktikoje buvo pripažįstama, kad nėra nusikalstamas toks abortas, kuris atliekamas nėščios moters gyvybei gelbėti. Toks pripažinimas buvo grindžiamas būtinojo reikalingumo institutu (Baudžiamojo statuto 46 str.). *Baudžiamasis statusas* <...>, p. 392; STANKEVIČIUS, V. *Baudžiamoji teisė* <...>, p. 141; GOLDBERGAS, T. Mūsų įstatymai ir mediciniškasis abortas. Iš *IV-ojo Lietuvos gydytojų kongreso 1928 m. lapkričio 1–3 d. darbai*. Kaunas, 1929, p. 423, 426.

³⁷ VAITIEKAVIČIUS, A. Abortai ir kova su jais. *Teisė*, 1935, Nr. 30, p. 163.

³⁸ GOLDBERGAS, T. Mūsų įstatymai <...>, p. 427.

³⁹ VAITIEKAVIČIUS, A. Abortai <...>, p. 163.

⁴⁰ Plačiau apie tai žr., pavyzdžiui, BALIUTAVIČIENĖ, Dalia Kotryna. Abortų klausimas tarpukario Lietuvoje. *Lietuvos akušerija ir ginekologija*, 2011, t. XIV, Nr. 1, p. 80; ŠIMAITIS, L. Kriminalinių abortų susekimo reikalai. *Policija*, 1931, Nr. 19 (119), p. 362.

⁴¹ JURĖNIENĖ, Virginija. Abortų problema pirmojoje Lietuvos Respublikoje. Iš *Abortas Lietuvoje: 2008 m. birželio 11 d. konferencija*. Vilnius, 2008, p. 38–39.

⁴² JARAŠIUS, J. Persileidimai (abortai) svetur ir Lietuvoje. *Medicina*, 1926, Nr. 5–7, p. 257.

⁴³ VAITIEKAVIČIUS, A. Abortai <...>, p. 162.

⁴⁴ JARAŠIUS, J. Persileidimai (abortai) <...>, p. 267; VAITIEKAVIČIUS, A. Abortai <...>, p. 168.

Pirmiausia buvo siūloma panaikinti moterų atsakomybę ar bent jau gerokai sušvelninti joms numatytą bausmę^{45, 46}. Toks siūlymas buvo grindžiamas tuo, kad baudžiamosios atsakomybės moterims nustatymas duoda priešingą nei tikėtasi rezultatą. Esmė ta, kad tokios atsakomybės įtvirtinimas *skatina* daryti abortus kitus asmenis. Toks poveikis atsiranda dėl to, kad abortą darantis asmuo suvokia, kad net ir nevykusiai atlikto aborto atveju moteris, siekdama išvengti savo pačios patraukimo baudžiamajon atsakomybėn, dėl jo (aborto) niekur nesikreips. Todėl tikėta, kad tokios atsakomybės panaikinimas ar kitoks moters teisinės padėties palengvinimas gali turėti dvejopą poveikį: sumažinti aborto paslaugų pasiūlą ir padidinti padarytų abortų išaiškinimą.

Tarp kitų siūlomų tokio pobūdžio pakeitimų buvo raginama įstatyminiu lygiu įtvirtinti teisėto aborto sąvoką, t. y. įtvirtinti (išplėsti⁴⁷) pagrindus, kuriems esant padarytas abortas nebūtų laikomas nusikalstamu⁴⁸. Tuo metu svarstyta įvairių indikacijų nėštumui nutraukti įteisinimo būtinybė (galimybė): medicininių, socialinių, nėštumo nutraukimas dėl išžagino ar vaisiaus apsigimimo. Dėl kai kurių (daugiausia – socialinių) indikacijų įteisinimo bendro sutarimo nebuvo, tačiau dėl medicininių indikacijų daugelio autorių (pavyzdžiui, T. Goldbergo, J. Jarašiaus, A. Vaitiekavičiaus) pozicija buvo bendra.

Kai kurie iš pirmiau aptartų siūlymų buvo įgyvendinti 1935 m. rugsėjo 13 d. paskelbtame Medicinos gydytojų praktikos įstatyme⁴⁹. Jame (10 str.) buvo numatyta, kad nutraukti nėštumą gali tik gydytojas viešoje ligoninėje, kai: 1) „moteris pristato prokuroro liudijimą, kad ji smurtu išgėdinta“; 2) „moteris pristato dviejų gydytojų, vienas jų turi būti valstybės tarnautojas, liudijimus apie būtiną reikalą nutraukti nėštumą“.

Taigi, kaip matyti, tarpukario Lietuvoje įstatyminiu lygiu buvo įteisinta keletas nėštumo nutraukimo pagrindų ir įtvirtinti reikalavimai tokiai procedūrai atlikti (nėštumas gali būti nutraukiamas tik gydytojo ir tik viešoje ligoninėje). Dėl šių priežasčių, suprantama, susiaurėjo ir baudžiamosios atsakomybės už aborto padarymą taikymo sritis.

4. Atsakomybė už neteisėtą abortą Lietuvoje sovietinės okupacijos ir 1961 m. Baudžiamojo kodekso galiojimo laikotarpiu

1940 m., Lietuvą inkorporavus į Sovietų Sąjungos sudėtį, prasidėjo⁵⁰ Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos (toliau – RTFSR) įstatymų era. Remiantis Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos (toliau – Lietuvos TSR, LTSR) Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsaku⁵¹, nuo 1940 m. gruodžio 1 d. Lietuvos TSR teritorijoje pradėtas taikyti 1926 m. RTFSR baudžiamasis kodeksas⁵².

⁴⁵ JARAŠIUS, J. Persileidimai (abortai) <...>, p. 268.

⁴⁶ Verta paminėti, kad bausmę švelninti buvo siūloma ir kitiems dėl aborto kaltiems asmenims. Tokiu siūlymu buvo siekiama sumažinti atotrūkį tarp įstatymo, nustatančio griežtas bausmes, ir jo taikymo praktikoje (pavyzdžiui, skiriamų švelnių bausmių tokiose bylose). VAITIEKAVIČIUS, A. Abortai <...>, p. 167.

⁴⁷ Kaip minėta, teisėtu tuo metu buvo pripažįstamas tik abortas, kurio padarymas buvo būtinas nėščiosios gyvybei išgelbėti. Tačiau teisėto aborto sąvoka įstatyminiu lygiu nebuvo įtvirtinta, o buvo išvedama iš būtinojo reikalingumo instituto nuostatų. *Cit. op.* 36.

⁴⁸ GOLDBERGAS, T. Mūsų įstatymai <...>, p. 424–429; JARAŠIUS, J. Persileidimai (abortai) <...>, p. 267–268; VAITIEKAVIČIUS, A. Abortai <...>, p. 167.

⁴⁹ *Vyriausybės žinios*, 1935, Nr. 498-3465.

⁵⁰ Objektivumo dėlei būtina paminėti, kad RTFSR teisės aktų galiojimas buvo panaikintas nacistinės Vokietijos okupacijos metais, tačiau vėl buvo atnaujintas 1944 m. prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai.

⁵¹ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakas „Dėl laikino taikymo RTFSR baudžiamųjų, civilinių ir darbo įstatymų Lietuvos TSR teritorijoje“. *Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos žinios*, 1941, Nr. 1-39.

⁵² *RTFSR baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais iki 1940 m. lapkričio 15 d.)*: oficialus tekstas su pastraipsniui susisietintos medžiagos priedu. Kaunas, 1941.

Šio kodekso įsigaliojimo Lietuvoje metu⁵³ jame jau buvo įtvirtinti pakeitimai (BK 140 str.) ir papildymai (BK 140-a ir 140-b str.)⁵⁴, susiję su abortų draudimu, nustatytu 1936 m. birželio 27 dieną. Remiantis tos dienos nutarimu⁵⁵, daryti abortus vėl buvo draudžiama, išskyrus atvejus, kai nėštumo tęsimas kelia grėsmę nėščios moters gyvybei ar sveikatai arba esant sunkioms tėvų ligoms, kurios gali būti perduodamos paveldėjimu. Šiais išimtiniais atvejais nėštumą buvo leidžiama nutraukti tik ligoninėse arba gimdymo namuose.

Nenuostabu, kad šios nuostatos atspindėjo ir pačiame RTFSR baudžiamajame kodekse. Antai, remiantis BK 140 str. 1 d., ligoninėje ar gimdykloje abortą padaręs gydytojas (išskyrus minėtus išimtinius atvejus, kai nėštumo nutraukimas buvo leidžiamas) buvo baudžiamas kaliniu⁵⁶, t. y. laisvės atėmimu, nuo vienerių iki dvejų metų. Tokia pačia bausme visais atvejais, t. y. ir tada, kai nėštumo nutraukimas buvo leidžiamas⁵⁷, turėjo būti baudžiamas gydytojas, abortą padaręs ne ligoninėje ar gimdykloje (BK 140 str. 2 d.). Griežčiausia bausmė (kalinimas ne trumpiau kaip trejus metus⁵⁸) buvo numatyta asmenims, abortą padariusiems antisanitarinėmis sąlygomis, taip pat medicininio išsilavinimo neturintiems abortą padariusiems asmenims (BK 140 str. 3 d.).

Baudžiamoji atsakomybė už abortą, išskyrus nutarimo leidžiamus atvejus, buvo numatyta ir pačioms moterims (BK 140-b str.). Pagal šį straipsnį moterys buvo baudžiamos ir kai abortą padarydavo sau pačios, ir kai abortą joms jų sutikimu padarydavo kitas asmuo⁵⁹. Pirmą kartą moteris buvo baudžiama viešuoju papeikimu, vėliau („pakartotinės peržangos atveju“) – bauda iki trijų šimtų rublių. Atkreiptinas dėmesys, kad 1926 m. RTFSR baudžiamajame kodekse nagrinėjamu laikotarpiu atskirame straipsnyje buvo įtvirtinta ir baudžiamoji atsakomybė už moters vertimą darytis abortą. „Spyrimas moteris padaryti abortą“ užtraukdavo kalinimo iki dvejų metų bausmę (BK 140-a str.).

⁵³ Iki tol 1926 m. RTFSR BK baudžiamoji atsakomybė už neteisėto aborto padarymą buvo reglamentuojama *kitaip*. Pirmiausia, jame abortas, kaip ir Rusijos imperijos teisės šaltiniuose, vėl buvo vadinamas „vaisiaus išvarymu“. Remiantis BK 140 str. 1 d., už „vaisiaus išvarymą“, padarytą esant moters sutikimui, buvo baudžiami asmenys, neturintys tam reikiamo medicininio pasirošimo, arba, nors ir turintys tokį pasirošimą, tačiau padarę veiką antisanitarinėmis sąlygomis. *Moters mirties sukėlimas*, veikos padarymas *be moters sutikimo* arba veikos padarymas esant *versliškumo požymiai* buvo laikomi veiką kvalifikuojančiais požymiais (BK 140 str. 2 d.). Tokį (skirtingą lyginant su 1937 m. gegužės 10 d. redakcija) reglamentavimą lėmė abortų moters prašymu RTFSR legalizavimas 1920 m. – Постановление НКЗдрава и НКЮ 18 ноября 1920 г. „Об охране здоровья женщины“. Iš *Сборник документов по истории уголовного законодательства СССР и РСФСР 1917–1952 гг.* Москва, 1953, с. 85–86; *Уголовный кодекс РСФСР редакции 1926 года*: первоначальная редакция документа [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-19]. Prieiga per internetą: <<http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1241189&subID=100093745,100093777,100093751,100093948#text>>.

⁵⁴ Постановление ВЦИК и СНК РСФСР 10 мая 1937 г. „Об изменении действующего законодательства РСФСР в связи с постановлением ЦИК и СНК СССР 27 июня 1936 г. „О запрещении абортов, увеличении материальной помощи роженицам, установлении государственной помощи многодетным, расширении сети родильных домов, детских яслей и детских садов, усилении уголовного наказания за неплатеж алиментов и о некоторых изменениях в законодательстве о разводах“. Iš *Сборник документов по истории уголовного законодательства СССР и РСФСР 1917–1952 гг.* Москва, 1953, с. 400–401.

⁵⁵ Постановление ЦИК и СНК СССР 27 июня 1936 г. „О запрещении абортов, увеличении материальной помощи роженицам, установлении государственной помощи многодетным, расширении сети родильных домов, детских яслей и детских садов, усилении уголовного наказания за неплатеж алиментов и о некоторых изменениях в законодательстве о разводах“. Iš *Сборник документов по истории уголовного законодательства СССР и РСФСР 1917–1952 гг.* Москва, 1953, с. 390–392.

⁵⁶ Remiantis RTFSR BK 28 str. 2 d., laisvės atėmimo iki trejų metų bausmės buvo atliekamos bendrosiose kalinimo įstaigose.

⁵⁷ ПИОНТКОВСКИЙ, А. А.; МЕНЬШАГИН, В. Д. *Курс советского уголовного права*: особенная часть. Москва, 1955, т. 1, с. 613–614; ШАРГОРОДСКИЙ, М. Д. *Ответственность за преступления против личности*. Ленинград, 1953, с. 84.

⁵⁸ Remiantis RTFSR BK 28 str. 2 d., laisvės atėmimo nuo trejų metų ir ilgesniam laikui bausmės buvo atliekamos pataisos darbų stovyklose.

⁵⁹ РАШКОВСКАЯ, Ш. С. *Преступления против жизни, здоровья, свободы и достоинства личности*. Москва, 1956, с. 56; ШАРГОРОДСКИЙ, М. Д. *Ответственность* <...>, с. 80.

Reikšmingų baudžiamosios atsakomybės už abortą reglamentavimo pokyčių įvyko XX a. 6 dešimtmetyje. Pirmiausia LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1954 m. spalio 20 d. įsaku⁶⁰ buvo panaikintas BK 140-b str., numatęs moterų baudžiamąją atsakomybę už abortą. Tai padaryta atsižvelgus į TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsaką „Dėl nėščių moterų baudžiamosios atsakomybės už aborto darymą panaikinimo“ ir tame įsake suformuluotą „siūlymą“ sąjunginių respublikų aukščiausiosioms taryboms suderinti su minėtu įsaku savo baudžiamuosius įstatymus.

Vėliau, TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1955 m. lapkričio 23 d. įsaku panaikinus 1936 m. nustatytą abortų draudimą⁶¹, buvo pakeistas ir BK 140 str.⁶², konkrečiai: BK 140 str. 1 d. buvo panaikinta, o buvusios BK 140 str. 2 ir 3 d. tokiu būdu tapo atitinkamai BK 140 str. 1 ir 2 d. Baudžiamojo kodekso 140 str. 2 d. (buvusioje BK 140 str. 3 d.) jokių pakeitimų padaryta nebuvo, o Baudžiamojo kodekso 140 str. 1 d. (buvusi BK 140 str. 2 d.) buvo pakeista *nežymiai*⁶³.

Santykinai naujas įstatymų, reglamentavusių atsakomybę už abortus Lietuvoje, raidos etapas prasidėjo sulig 1961 m. LTSR baudžiamuoju kodeksu⁶⁴. Antra vertus, reikia pripažinti, kad, nepaisant naujo baudžiamojo įstatymo priėmimo ir įsigaliojimo, esminių baudžiamosios atsakomybės už abortą reglamentavimo pasikeitimų *neįvyko*. Didesnių pokyčių, matyt, ir nebuvo galima tikėtis, nes, kaip žinoma, 1961 m. LTSR baudžiamasis kodeksas buvo priimtas remiantis 1958 m. TSRS ir sąjunginių respublikų baudžiamųjų įstatymų pagrindais (be didesnių pakeitimų sudariusiais 1961 m. LTSR BK bendrąją dalį) bei pavyzdžiu sąjunginėms respublikoms laikytu nauju (1960 m.) RTFSR baudžiamuoju kodeksu⁶⁵. Taigi nenuostabu, kad 1961 m. LTSR BK išliko sovietinių įstatymų dvasia, o kai kurie klausimai buvo reglamentuojami panašiai ar netgi taip pat kaip iki tol Lietuvos TSR galiojusiam 1926 m. RTFSR baudžiamajame kodekse.

Kaip ir 1926 m. RTFSR BK, 1961 m. LTSR BK neteisėtas abortas buvo priskiriamas *nusikaltimams asmens gyvybei, sveikatai, laisvei ir orumui* (1961 m. BK ypatingosios dalies 3-iasis skirsnis). Baudžiamajai atsakomybei už neteisėtą abortą buvo skirtas vienas 1961 m. BK straipsnis („Neteisėtas aborto padarymas“). BK 124 str. 1 d. baudžiamoji atsakomybė buvo numatyta neteisėtą abortą padariusiam gydytojui. Pagal BK 124 str. 2 d. turėjo būti baudžiamas tas, kas abortą padarė antisanitarinėmis sąlygomis arba neturėdamas aukštojo medicinos mokslo. Griežčiausia baudžiamoji atsakomybė buvo numatyta už neteisėtą aborto padarymą *pakartotinai* arba už neteisėtą aborto padarymą, *sukėlusį moteriai ilgalaikę sveikatos sutrikimą ar mirtį* (BK 124 str. 3 d.).

Taigi, kaip matyti, palyginti su 1926 m. RTFSR BK, 1961 m. LTSR BK galima pastebėti ir išskirti keletą didesnių permainų: 1) 1961 m. BK buvo atsisakyta baudžiamosios atsakomybės už moters vertimą daryti abortą; 2) 1961 m. BK buvo numatyti du nauji požymiai (pakartotinumas ir tam tikri dėl neteisėto aborto padarymo kilę padariniai) (BK 124 str. 3 d.), kuriems esant neteisėtas aborto padarymas, palyginti su kitais neteisėto aborto atvejais, buvo laikomas *pačiu pavojingiausiu*.

⁶⁰ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakas „Dėl Lietuvos TSR teritorijoje veikiančio Baudžiamojo Kodekso 140-b straipsnio panaikinimo“. *Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos žinios*, 1954, Nr. 12-1184.

⁶¹ Указ Президиума Верховного Совета СССР от 23 ноября 1955 года „Об отмене запрещения абортот“. *Ведомости Верховного Совета СССР*, 1955, Nr. 22-425.

⁶² Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakas „Dėl Lietuvos TSR teritorijoje veikiančio Baudžiamojo kodekso 140 straipsnio pakeitimo“. *Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos žinios*, 1956, Nr. 4-1438.

⁶³ Buvo išbraukti žodžiai „visais atvejais“, o vietoj žodžių junginio „gimdymo namuose“ buvo įrašyti žodžiai „kitose gydymo įstaigose“. Tokiu būdu BK 140 str. 1 d. po aptariamo pakeitimo buvo išdėstyta taip: „Abortų darymas ne ligoninėse ar ne kitose gydymo įstaigose užtraukia padariusiajam abortą gydytojui [...]“.

⁶⁴ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. Priedas prie Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinių Nr. 18. Vilnius, 1961.

⁶⁵ ANDRIULIS, Vytautas, et al. *Lietuvos teisės istorija* <...>, p. 481–482.

Šioje vietoje galima išskirti ir dar kelis, tiesa, šiuo atveju ne tokius reikšmingus pokyčius. Vienas iš jų susijęs su BK 124 str. 1 d. dispozicija, kur, palyginti su 1926 m. RTFSR BK 140 str. 1 d.⁶⁶, požymis „ne ligininėse arba kitose gydymo įstaigose“ buvo pakeistas požymiu „neteisėtai“, išryškinančiu *blanketinį* straipsnio dispozicijos pobūdį. Kitas pokytis susijęs su BK 124 str. 1 ir 2 d. sankcijomis, kurios, palyginti su 1926 m. RTFSR BK, tapo *švelnesnės*⁶⁷.

1961 m. BK savo galiojimo laikotarpiu ne kartą buvo keistas ir pildytas, tačiau BK 124 str. esminių pakeitimų išvengė. Iki Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d. BK 124 str. įtvirtintos neteisėto aborto padarymo sudėtyms keistos *nebuvo*. Vieninteliu – 1982 m. gruodžio 29 d. – pakeitimu⁶⁸ buvo sušvelninta tik BK 124 str. 1 d. sankcija⁶⁹.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, 1961 m. priimtas BK liko galioti iki pat 2003 m. gegužės 1 d., kai įsigaliojo dabartinis Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Pasikeitus ekonominėms ir politinėms sąlygoms, pradėta teisės reforma vyko dviem lygiagrečiomis kryptimis: keičiant ir pildant sovietiniu laikotarpiu priimtą BK ir rengiant naujo baudžiamojo įstatymo projektą.

Nors dauguma 1961 m. BK straipsnių tuo laikotarpiu vienaip ar kitaip buvo keisti ar pildyti, tačiau BK 124 str. esminių pakeitimų ir vėl nebuvo padaryta. Vienintelis nedidelis pakeitimas buvo padarytas 1994 m. liepos 19 d. įstatymu⁷⁰, kuriuo iš BK 124 str. 1 d. sankcijos po žodžio „bauda“ išbraukti žodžiai „iki trijų šimtų rublių“. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima konstatuoti, kad viso 1961 m. Baudžiamojo kodekso galiojimo laikotarpiu – daugiau nei keturis dešimtmečius – BK 124 str. įtvirtintų neteisėto aborto padarymo sudėčių tekstinė išraiška *nesikeitė*, o du padaryti pakeitimai buvo susiję tik su BK 124 str. 1 d. sankcija.

Išvados

1. Abortas jau pačiuose seniausiuose Lietuvos baudžiamosios teisės šaltiniuose buvo laikomas nusikaltimu, o už jo padarymą buvo skiriamos atitinkamos bausmės. Pirmasis rašytinis šaltinis, tiesiogiai įtvirtinęs atsakomybę už abortą, buvo Lietuvos Statutas (XVI a.), tačiau žmogaus vaisiaus gyvybės apsaugos požiūriu reikšmingų nuostatų galima rasti dar ikistatutinėje Lietuvos baudžiamojoje teisėje.
2. Ilgą laiką (iki pat XX a. 6 deš.) abortas buvo laikomas viena iš gyvybės atėmimo rūšių – nusikaltimu, kuriuo kėsinama į žmogaus vaisiaus gyvybę. Ilgainiui abortas (tiksliau, jau neteisėtas abortas) tapo nusikaltimu, kuriuo kėsinama ne į žmogaus vaisiaus gyvybę, bet nusikaltimu, pavojingu nėščios moters sveikatai ir gyvybei. Pasikeitęs požiūris į abortą lėmė ir bausmių, numatytų už šio nusikaltimo padarymą, švelnėjimą, ir moterų baudžiamosios atsakomybės už savo pačios nėštumo nutraukimą panaikinimą.

⁶⁶ Čia turima omenyje Lietuvos TSR teritorijoje galiojusio BK 140 str. 1 d. 1956 m. kovo 24 d. redakcija.

⁶⁷ Palyginti su 1926 m. RTFSR numatytu kalinimu nuo vienerių iki dvejų metų, BK 124 str. 1 d. buvo numatyta laisvės atėmimo iki vienerių metų bausmė. Be to, greta laisvės atėmimo bausmės numatyta ir alternatyvi pataisos darbų iki vienerių metų bausmė. Palyginti su 1926 m. RTFSR numatytu kalinimu *ne trumpesniau* kaip trejų metų laikui, BK 124 str. 2 d. buvo numatyta laisvės atėmimo *iki* trejų metų bausmė.

⁶⁸ Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakas „Dėl pakeitimų ir papildymų Lietuvos TSR baudžiamajame kodekse“. *Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios*, 1982, Nr. 36-400.

⁶⁹ Anksčiau numatyta laisvės atėmimo iki vienerių metų arba pataisos darbų tam pačiam laikui bausmė buvo pakeista pataisos darbų iki dvejų metų arba bausdos iki trijų šimtų rublių bausme.

⁷⁰ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, Pataisos darbų ir Baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“. *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 60-1182.

LITERATŪRA

Norminė medžiaga ir teisės istorijos šaltiniai

1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 89-2741.
2. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. Priedas prie Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinių Nr. 18. Vilnius, 1961.
3. *RTFSR baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais iki 1940 m. lapkričio 15 d.)*: oficialus tekstas su pastraipsniui susistemintos medžiagos priedu. Kaunas, 1941.
4. *Baudžiamasis statusas su papildomaisiais baudžiamaisiais įstatymais ir komentarais, sudarytais iš Rusijos Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimų bei kitų aiškinimų*. Kaunas, 1934.
5. *Vokietijos valstybės baudžiamojo įstatymo knyga*: 1871 metų redakcija su pakeitimais bei papildymais ir Klaipėdos krašto svarbesniais baudžiamaisiais įstatymais. Kaunas, 1935.
6. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, Pataisos darbų ir Baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“. *Valstybės žinios*, 1994, nr. 60-1182.
7. Medicinos gydytojų praktikos įstatymas. *Vyriausybės žinios*, 1935, nr. 498-3465.
8. Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakas „Dėl pakeitimų ir papildymų Lietuvos TSR baudžiamajame kodekse“. *Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios*, 1982, nr. 36-400.
9. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakas „Dėl Lietuvos TSR teritorijoje veikiančio Baudžiamojo kodekso 140 straipsnio pakeitimo“. *Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos žinios*, 1956, nr. 4-1438.
10. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakas „Dėl Lietuvos TSR teritorijoje veikiančio Baudžiamojo Kodekso 140-b straipsnio panaikinimo“. *Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos žinios*, 1954, nr. 12-1184.
11. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakas „Dėl laikino taikymo RTFSR baudžiamųjų, civilinių ir darbo įstatymų Lietuvos TSR teritorijoje“. *Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos žinios*, 1941, nr. 1-39.
12. *Kazimiero teisyne (1468 m.)*. Vilnius, 1967.
13. *Уголовный кодекс РСФСР редакции 1926 года*: первоначальная редакция документа [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-19]. Prieiga per internetą: <<http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1241189&subID=100093745,100093777,100093751,100093948#text>>.
14. Указ Президиума Верховного Совета СССР от 23 ноября 1955 года „Об отмене запрещения абортів“. *Ведомости Верховного Совета СССР*, 1955, №. 22-425.
15. Постановление ВЦИК и СНК РСФСР 10 мая 1937 г. „Об изменении действующего законодательства РСФСР в связи с постановлением ЦИК и СНК СССР 27 июня 1936 г. „О запрещении абортів, увеличении материальной помощи роженицам, установлении государственной помощи многодетным, расширении сети родильных домов, детских яслей и детских садов, усилении уголовного наказания за неплатеж алиментів и о некоторых изменениях в законодательстве о разводах“. Iš *Сборник документов по истории уголовного законодательства СССР и РСФСР 1917–1952 гг.* Москва, 1953, с. 400–401.
16. Постановление ЦИК и СНК СССР 27 июня 1936 г. „О запрещении абортів, увеличении материальной помощи роженицам, установлении государственной помощи многодетным, расширении сети родильных домов, детских яслей и детских садов, усилении уголовного наказания за неплатеж алиментів и о некоторых изменениях в законодательстве о разводах“. Iš *Сборник документов по истории уголовного законодательства СССР и РСФСР 1917–1952 гг.* Москва, 1953, с. 390–392.
17. Постановление НКЗдрава и НКЮ 18 ноября 1920 г. „Об охране здоровья женщины“. Iš *Сборник документов по истории уголовного законодательства СССР и РСФСР 1917–1952 гг.* Москва, 1953, с. 85–86.
18. ТАГАНЦЕВ, Н. С. *Уложение о наказаниях уголовныхъ и исправительныхъ 1885 года*. 17-е изд., пересмотр. и доп. С.-Петербургъ, 1913.
19. *Уложение о наказанияхъ уголовныхъ и исправительныхъ*. Санктпетербургъ, 1845.
20. *Статут Вялікага княства Літоўскага 1588*. Мінск, 2010.

Specialioji literatūra

21. ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė*: bendroji dalis. 3-iasis patais. ir papild. leid. Vilnius, 2003.
22. ANDRIULIS, Vytautas. *Lietuvos Statutų (1529, 1566, 1588 m.) šeimos teisė*: monografija. Vilnius, 2003.
23. ANDRIULIS, Vytautas, et al. *Lietuvos teisės istorija*. Vilnius, 2002.

24. ANDRIULIS, V. Pamedės Teisyno (1340 m.) baudžiamoji teisė ir procesas. *Socialistinė teisė*, 1978, nr. 1 (41), p. 49–55.
25. BALIUTAVIČIENĖ, Dalia Kotryna. Abortų klausimas tarpukario Lietuvoje. *Lietuvos akušerija ir ginekologija*, 2011, t. XIV, nr. 1, p. 80–81.
26. DAUKŠAITĖ, Inga. *Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą abortą ir privertimą jį darytis*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.
27. DUNDULIENĖ, Pranė. *Senieji lietuvių šeimos papročiai*. 3-ioji laida. Vilnius, 2005.
28. GOLDBERGAS, T. Mūsų įstatymai ir mediciniškasis abortas. Iš *IV-ojo Lietuvos gydytojų kongreso 1928 m. lapkričio 1–3 d. darbai*. Kaunas, 1929, p. 418–430.
29. JARAŠIUS, J. Persileidimai (abortai) svetur ir Lietuvoje. *Medicina*, 1926, Nr. 5–7, p. 257–268.
30. JURĖNIENĖ, Virginija. Abortų problema pirmojoje Lietuvos Respublikoje. Iš *Abortas Lietuvoje: 2008 m. birželio 11 d. konferencija*. Vilnius, 2008, p. 34–45.
31. MILINIS, Albertas. *Baudžiamoji atsakomybė už nužudymą be pavojingumą didinančių ir mažinančių aplinkybių (BK 129 str. 1 d.)*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2009.
32. STANKEVIČIUS, V. *Baudžiamoji teisė*: paskaitos. Kaunas, 1925.
33. ŠIMAITIS, L. Kriminalinių abortų susekimo reikalu. *Policija*, 1931, nr. 19 (119), p. 361–362.
34. VAITIEKAVIČIUS, A. Abortai ir kova su jais. *Teisė*, 1935, nr. 30, p. 161–168.
35. VANSEVIČIUS, Stasys. *Lietuvos baudžiamoji teisė ir procesas 1919–1940 metais*. Vilnius, 1996.
36. VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybiniai-teisiniai institutai*: pagal 1529, 1566 ir 1588 m. Lietuvos Statutus. Vilnius, 1981.
37. КИСЕЛЕВА, М. В. *Уголовно-правовая охрана материнства*: монография. Москва, 2011.
38. НАУМОВ, А. В. *Российское уголовное право*: курс лекций в 3 т. М., 2011, т. 1.
39. ПИОНТКОВСКИЙ, А. А.; МЕНЬШАГИН, В. Д. *Курс советского уголовного права*: особенная часть. Москва, 1955, т. 1.
40. ПОЗНЫШЕВ, С. В. *Очерк основных начал науки уголовного права*: особенная часть. Москва, 1923.
41. РАШКОВСКАЯ, Ш. С. *Преступления против жизни, здоровья, свободы и достоинства личности*. Москва, 1956.
42. ШАРГОРОДСКИЙ, М. Д. *Ответственность за преступления против личности*. Ленинград, 1953.

Kiti šaltiniai

43. *Dienos naujienos*, 1932, gruodžio 15 d.
44. *Lietuvos žinios*, 1930, gruodžio 5 d.
45. *Lietuvos žinios*, 1927, liepos 20 d.
46. Nubaudė abortų „specialistę“. *Lietuvos žinios*, 1929, sausio 2 d.
47. Už abortų darymą nubausta akušerė. *Medicina*, 1932, nr. 12, p. 840.

DEVELOPMENT OF CRIMINAL LAWS REGULATING LIABILITY FOR ILLEGAL ABORTION IN LITHUANIA

Inga Daukšaitė

S u m m a r y

Abortion was considered to be a crime already in the oldest sources of Lithuanian criminal law, the commitment of which was punished by certain penalties. The analysis reveals that penalties provided for by criminal laws to be imposed for the commitment of this crime gradually became more lenient. Furthermore, over time the legislator has withdrawn the woman's criminal liability for termination of her own pregnancy. The latter alteration can be linked with the changed attitude towards abortion. For a long time, abortion was considered to be a sort of homicide – a crime by which it is attempted on the life of the foetus. Eventually abortion (specifically, illegal abortion) has become a crime by which it is attempted not on the life of the foetus, but which is endangering woman's health and life.

Įteikta 2015 m. kovo 30 d.

Priimta publikuoti 2015 m. birželio 16 d.